

MODÜL I: FATİH Projesi'nin Tanıtımı

FIRSATLARI ARTIRMA VE TEKNOLOJİYİ İYİLEŞTİRME HAREKETİ (FATİH) PROJESİ

1.1. Projenin Amacı

e-Dönüşüm Türkiye kapsamında üretilen ve ülkemizin bilgi toplumu olma sürecindeki eylemleri tanımlayan Bilgi Toplumu Stratejisi Belgesi, Kalkınma Planları, Millî Eğitim Bakanlığımız Stratejik Planı ve BT Politika Raporu'nda yer alan hedefler doğrultusunda 2013 yılı sonuna kadar dersliklere BT araçları sağlanarak, BT destekli öğretimin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Çağımızda okuma-yazma bilen, aritmetik bilgileri olan kişileri tanımlamakta kullanılan eğitimli insan tanımı değişmiştir. Bugün bilgi toplumunda eğitimli insan, kendisi ile ilgili gelişmeleri ve değişimleri takip edebilen, bunları hayatında uygulayan, sorgulayan, gelişime açık, bilgi ve iletişim teknolojilerini aktif olarak kullanabilen bir kişi anlamına gelmektedir. (Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2009)

Eğitimde FATİH Projesi dersliklere donanımların sağlanmasını, geniş bant internetin bütün dersliklere ulaştırılmasını, derslere ait e-içeriklerin sağlanmasını, öğretmenlerin BT teknolojilerine entegrasyonunu ve içerik geliştirilmesi için web platformlarının kurulması ile proje uygulama desteği de dâhil olmak üzere faaliyetlerin gerçekleştirilmesini finanse edecektir. Eğitimde FATİH Projesinin ana bileşenleri aşağıda verildiği gibidir:

- **Bileşen 1: Donanım ve Yazılım Altyapısı**
- **Bileşen 2: e-İçeriğin Geliştirilmesi ve Sağlanması**
- **Bileşen 3: Derslerde BT Kullanımı için Öğretmenlere Hizmetiçi Eğitim Verilmesi**
- **Bileşen 4: Öğretim Programlarında Etkin BT Kullanımı**
- **Bileşen 5: BT'nin Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir Kullanımının Sağlanması**

Eğitimde Fatih Projesi kapsamında desteklenecek faaliyetlerin önceliği, özellikle ülke çapındaki sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocukları ile sosyo-ekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocukları arasında fırsat eşitliğinin sağlanması ve ülkedeki bilişim kalitesinin artırılmasına yön vermektir. Proje tüm öğrencilere bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim olanağı sağlamayı hedeflemektedir. Temel eğitimin ayrılmaz bir parçası olan okul öncesi

eğitim ile özel eğitimin geliştirilmesi ile ilgili faaliyetleri ve mesleki yaygın eğitim kapsamındaki erken çocukluk dđnemi programlarını da kapsayacaktır. Proje ayrıca, başta đđrenciler olmak üzere, đđretmenlerin, mufettişlerin ve ekonomik dđzeyleri birbirinden farklı bđlgelerdeki ailelerin eğitim kalitesini artırmayı da hedeflemektedir. Aynı fayda sahipleri için eğitim içerikleri sağlanması ve eğitim portalı kurulması da projeyi benzersiz kılan özelliklerden biridir.

1.2. Projenin Kapsamı:

Dokuzuncu Kalkınma planının 593. Maddesinde “Bilgi toplumuna geçiş sürecinde ihtiyaç duyulan insan gúcünün yetiştirilebilmesi için yabancı dil đđretimi etkinleştirilecek, bilgi ve iletişim teknolojilerinin derslerde kullanılmasını sağlayacak yđntemler geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır.” ifadesiyle Fatih Projesinin hedefini açıkça ortaya koymaktadır. (Dokuzuncu Kalkınma Planı, DPT, ANKARA)

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan (2006-2010) Bilgi Toplumu Stratejisi’nde Bilişim Teknolojilerinin eğitim sistemimizdeki kullanımıyla ilgili olarak “***Bilgi ve iletişim teknolojileri eğitim sürecinin temel araçlarından biri olacak ve đđrencilerin, đđretmenlerin bu teknolojileri etkin kullanımı sağlanacaktır.***” hedefi yer almaktadır. Bu kapsamda, Bakanlığımızdan örgün ve yaygın eğitim verilen kurumlarda bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısını tamamlanması, đđrencilere bu mekânlarda bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma yetkinliğinin kazandırılması, bilgi ve iletişim teknolojileri destekli đđretim programlarının geliştirilmesi istenmektedir. Bilgi Toplumu Stratejisi’nde ayrıca bilgi toplumuna dđnüşümün sağlanması için Bakanlığımızın görev alanıyla ilgili olarak aşağıdaki hedeflerin gerçekleştirilmesi istenmektedir.

- Bireylerin hayat boyu đđrenim yaklaşımı ve e-đđrenme yoluyla kendilerini geliştirmeleri için uygun yapıların oluşumu ve e-içeriğin geliştirilmesi
- Ortađđretimden mezun olan her đđrencinin temel bilgi ve iletişim teknolojileri kullanım yetkinliklerine sahip olması
- İnternetin etkin kullanımı ile her üç kişiden birisinin e-eğitim hizmetlerinden faydalanması
- Herkese bilgi ve iletişim teknolojilerini đđrenme ve kullanma fırsatının sunulması,

- Her iki kişiden birinin internet kullanıcısı olması
- İnternetin, toplumun tüm kesimleri için güvenilir bir ortam haline getirilmesi

BT'nin mevcut olduğu koşullarda; işbirliğine dayalı, proje-temelli ve kendi hızında öğrenme, özellikle kullanılabilir uygun seçeneklerden birkaçıdır.

- **Donanım ve Yazılım Altyapısı (40.000 Okulun, 620.000 Sınıfı):** Okul öncesi, İlköğretim ve Ortaöğretim kademesi okullarındaki bütün dersliklere (620.000 derslik) birer adet bilgisayar, etkileşimli tahta kurulacaktır. Her dersliğe geniş bant internet erişimi sağlanacaktır. Ayrıca her okula bir adet çok amaçlı fotokopi makinesinin alınması hedeflenmektedir.

- **e-İçeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi:** Öğretim programlarında yer alan bütün ders içerikleri öğrenme nesnesi ve e-kitap formatında elektronik ortama aktarılacaktır. Bu e-içerikler web tabanlı ortamlarda hem çevrimiçi hem çevrimdışı çalışabilecektir.

- **Öğretim Programlarında Etkin BT Kullanımı:** Öğretim Programları okullarımızın dersliklerine sağlanan donanım altyapısının ve eğitsel e-içeriğin etkin kullanımını içerecek hale getirilecektir. Bu amaçla öğretmen kılavuz kitapları güncellenecektir.

- **Derslerde BT Kullanımı için Öğretmenlere Hizmetiçi Eğitim:** Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan yaklaşık 600.000 öğretmenin; sınıflara sağlanan donanım altyapısını, eğitsel e-içeriği ve BT'ye uyumlu hale getirilen öğretim programlarıyla birlikte etkin biçimde kullanma becerilerini geliştirmeleri için hizmetiçi eğitim faaliyetlerine katılmaları sağlanacaktır.

-**Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir BT Kullanımı:** Eğitim-öğretim süreçlerinde BT araçlarıyla birlikte internetin de bilinçli ve güvenli kullanımını sağlamak için okullarımıza güvenli ve izlenebilir internet altyapısı kurulacak ve gerekli mevzuat düzenlemesi yapılacaktır.

1.3. Eğitimin Proje İçindeki Yeri ve Önemi:

Teknoloji, bir okulda önemli bir değişime neden olmak için gereklidir, fakat tek başına yeterli değildir. Öğretmenin katılımı olmaksızın, öğrenciler mevcut teknolojiden kendi başlarına faydalanamazlar. Öğretmenler, eğitimde BT'nin etkili kullanımını için rehberlik yapma, öğrencilere yardım etme ve yol gösterme gibi rolleri etkin biçimde yerine getirmelidirler.

Günümüz dünyasında eleştirel düşünce, etkin problem çözme ve bilgisayar okuryazarlığı gibi yeterliliklere sahip olmadan diploma sahibi olmak bir anlam ifade etmemektedir. Bugünün

ekonomileri daha hizmete yönelik, daha bilişim teknolojilerine dayalı ve bu nedenle daha çok bilgisayar becerisine sahip olmayı gerektirmektedir. Bilgisayar okuryazarı olmak artık çalışma hayatında başarının ön koşullarından biridir. Kaliteli bir eğitimin, gençleri bu tür becerilerle donatması gerekmektedir.

BT'nin okuldaki diğer önemli bir rolü kültürel, sosyal ve mesleki alanlarla ilgilidir. BT'nin kültürel, sosyal ve profesyonel rolleri, tüm paydaşlar (öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve veliler) için internet ve CD ortamlarında var olan çok miktarda bilgi kaynakları ve hizmetlerin etkili kullanımıyla yerine getirilmektedir.

İnternete bağlı bir okul, yerel olarak (örn. bir topluluk içinde), ulusal ve uluslararası düzeyde iletişim yönünden desteklenebilmektedir. Farklı ülkelerden öğrencileri ve öğretmenleri bir araya getiren eğitim projeleri; öğrencilerin ve öğretmenlerin ufuklarını, onların diğer kültürlerden insanlarla etkileşime girmelerine izin vererek, grup çalışmalarını ve sosyal etkileşimlerini teşvik ederek genişletebilirler. (Temel Eğitim Programında Bilgi Teknolojisi Sınıflarının Etki Araştırması, Ankara, 2004)

Bilgisayar ağları öğretmenler için, dünyadaki okullardan akranlar arasında bağlar kuracak bir eğitim ortamı sağlar. Öğretmenler, aynı durumlarda meslektaşları ile kendi deneyimlerini, problemlerini ve ilgi duydukları konuları paylaşarak, daha fazla avantaj sağlayabilmektedirler. Öğretmenlere çalışma ortamlarında mesleki gelişimleri için internet üzerinden yürütülebilen hizmetiçi kurslar, yeni olanaklar sağlamaktadır.

Eğitimde yaygın olarak kullanılan ve gittikçe yaygınlaşmaya başlayan yeni teknolojiler çerçevesi içerisinde televizyon, video, bilgisayar, etkileşimli video, internet, e-posta gibi teknolojileri sayabiliriz.

Eğitim sürecine damgasını vuran ve yaygınlaştırılması konusunda büyük proje ve çalışmalara girişilen bilgisayarların, özellikle etkili eğitsel yazılımların hazırlanmasıyla öğretme-öğrenme sürecine önemli katkılar sağladığı, yapılan bilimsel araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur. Her ne kadar bilgisayarların eğitsel ortamlarda yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar ve gerekli öğretmen eğitimi konusunda nitelik ve nicelik olarak tartışmalar ve eleştiriler söz konusu ise de bilgisayarlaşma sürecinin eğitim ortamlarında yerini alması süreci hızla gerçekleşmektedir. Çünkü mevcut araştırmalar incelendiğinde bilgisayarların;

- Öğrencinin kendi öğrenme hızına göre öğrenmesine olanak tanınması

- Diğer eğitsel ortamlara oranla daha kalıcı yaşantılar kazandırması
- Yazılımlar aracılığı ile öğrenilen konuya özgü resim, animasyon, hareketli gerçek görüntü filmleri vb. olanakları sunarak öğrenmeyi daha kısa ve etkili biçimde gerçekleştirmesi
- Gerek öğrencinin kendisini ve gerekse öğretmenin öğrencinin öğrenme düzeyini takip olanağı tanınması gibi imkânlar sunduğu söylenebilir.

Günümüzde çok amaçlı olarak her yerde ve her düzeyde kullanılan internet, özellikle eğitim açısından hızla yaygınlaşmakta, sunduğu olanaklarla da vazgeçilemez bir teknoloji haline gelmektedir. İnternet ile yalnızca bölgesel düzeyde değil; dünya ile bütünleşmek ve dünyanın hemen her yerindeki (ağa bağlı olması halinde) bilgi, kurum ve kuruluşlara hatta kişilere ve bunların özel çalışmalarına ulaşmak mümkündür. Dolayısıyla konu eğitsel olarak ele alındığında;

- Öğretmen ve öğrencilerin araştırmalarında geniş olanaklar sunması
- Eğitim kademesinde rol alan herkesin kendini yenilemesine olanak tanınması
- Dünyanın değişik yerlerindeki meslektaşları ile veya onların ilgi alanlarıyla ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla iletişim olanaklarına sahip olmaları
- Gelişmeleri anında ve hızlı bir şekilde takip edebilmeleri
- Değişik bölgelerde gerçekleşen konferanslara aktif ve görüntülü olarak katılabilmeleri
- Uzaktan eğitim olanaklarına sahip olmaları
- Özellikle kendi WEB sayfalarını hazırlamada; teknolojinin getirdiği kolaylıklar ile yaratıcılığı ve paylaşımcılığı artırması
- E-posta aracılığıyla anında posta ve dosya transferine olanak tanınması

Türkiye nüfusun çoğunluğunun (% 54,9) 30 yaşın altında olması ve 15 yaşın altındaki bireylerin toplumun yüzde 28,1'ini oluşturması, ülkemiz için büyük bir insan gücü potansiyelinin işaretidir. Genç neslin öne çıktığı nüfus dağılımının sonucu olarak, 2020'de nüfus grupları içerisinde 25-39 yaş grubunun baskın olacak olması, bugün öğrenim çağındaki öğrencilerimizin yarının dünyasında söz sahibi olması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla,

genç nüfusa yatırım yapmak ve bilgi toplumunun birer ferdi olmalarını sağlamak, gelecek için önemli bir kazanım olacaktır. Bu kazanımların sağlanması için de “Eğitimde F@TİH Projesi” büyük bir atılımın gerçekleşmesini sağlayacaktır.

1.4. BT Araçlarının Bilinçli ve Güvenli Kullanımı:

Yeni teknolojilerin eğitim alanda kullanılmaya başlamasına paralel olarak bu teknolojilerin eğitim alanında nasıl kullanılacağını kapsayan eğitim teknolojisi alanında da yeni yaklaşımlar geliştirilmiştir. Yeni teknolojilerin eğitim alanında nasıl etkili ve verimli kullanılacağı noktasında BT nin bilinçli ve güvenli kullanımı da dikkate alınması gereken konulardan biridir. O halde okullarda BT'nin bilinçli ve güvenli kullanımı nasıl sağlanmalıdır?

BT'yi kullanırken dikkate alınması gereken konular fiziksel ortamın düzenlenmesinden BT araçlarından biri olan İnternetin bilinçli ve güvenli kullanılmasına kadar geniş bir alanı kapsamaktadır.

1.4.1. Fiziksel Ortamın Düzenlenmesi

BT araçlarını kullanırken fiziksel sağlığın korunması için alınması gereken önlemler aşağıda belirtilmiştir.

- a. **Oturma:** Çocuklar BT araçlarını kullanırken rahat konumda olmalıdırlar. Sandalyenin yüksekliği ve arka eğitimi ayarlanabilir olmalıdır. Çalışırken kollar yatay olmalı ve dizler masanın altına sığabilmeli ve ayaklar yere dik basacak şekilde olmalıdır.
- b. **Ekran:** Ekran, pencereden yansıma ve parlama az olacak şekilde yerleştirilmelidir. Ekranın üst kısmı yaklaşık göz hizasında olmalıdır. Eğer hoparlör varsa bilgisayara yakın olmamalıdır. Bilgisayardan 30 cm uzakta bulunmalıdır. Aksi halde bilgisayarın ekranındaki görüntünün bozulmasına neden olabilir.
- c. **Klavye:** Klavyede sadece işaret parmağı ile yazmak, parmak, el bilek ve dirseği etkileyen riskli bir durumdur. 10 parmak klavye kullanımı daha az yorucudur. Öte yandan F klavye kullanmak Q klavye kullanarak yazmaya göre yaklaşık üç kat hız kazandırır.
- d. **Yazılım:** Yüksek hızlı sürücüler hatalı CD-ROM ve DVD leri parçalayabilir. Kullanılacak CD ve DVD'lerin çizilmemesine dikkat edilmelidir. Üzerinde çizik ve çatlak olan CD ve DVD'ler kullanılmamalıdır.
- e. **Sıcaklık ve Işık:** BT araçlarını kullanırken en uygun ısı 18°-24° arasındadır. Bu oda sıcaklığıdır. BT araçları da ısı yayarlar. BT araçlarının kullanıldıkları ortamlar havalandırılmalıdır. Özellikle bilgisayar kullanırken pencereden gelecek ışıktan dolayı

parlama olmaması için perdeler kapatılmalıdır. Ekranlar düzenli olarak temizlenmelidir.

- f. Kişisel Güvenlik:** Fotokopi, yazıcı gibi araçları kullanırken giysi, takı veya saçların bu araçlardan uzak tutulması gerekir. Fotokopi makineleri iyi havalandırılmış yerlerde bulundurulmalıdır. Öğrencilerin arızaları onarmak için mürekkep veya tonerlere dokunmalarına izin verilmemelidir.
- g. Elektrik Güvenliği:** Okullarda bütün elektrikli araçların güvenliği için önlemler alınmış durumdadır. Elektrikli araçların yerleşimi, kabloların ve telefonların soketlerinin uzunluğuna bağlı olmalıdır. Elektrikli araçların yerleşimi kullanıcı veya araç için tehlike artırıcı düzende olmamalıdır.
- h. Tehlikeli Maddeler:** BT araçlarını temizlemek üzere kullanılan bazı sıvı malzemeler yanıcıdır. Çıkabilecek yangını önlemek ve söndürmek için gerekli önlemler alınmalıdır. Odalarda ve sınıflarda yeterli havalandırma sağlanmalıdır.

1.4.2. İnternetin Bilinçli ve Güvenli Kullanılması

Bilgiye erişim yanında elde edilen bilginin kullanılması ve yeni bilginin üretilmesi konusunda İnternet teknolojileri çok çeşitli olanaklar sunmaktadır. Bu olanaklardan en üst düzeyde yararlanmak kullanıcıların bir takım kurallara uymaları, uygulamaları ile sağlanabilir.

İnternet tarayıcısına ziyaret edilmek istenen sayfanın adresi yazılarak İnternette gezilebilir. Ayrıca arama motorlarına bilgi edinilmek istenen konuya ilişkin sözcük/ sözcük grupları yazılarak ulaşılan sayfalar ziyaret edilebilir. Bu şekilde gerçek yaşamda gidilmesi, ulaşılması zor olan yerlere gidilebilir, bilgilere ulaşılabilir. Müzeler dolaşılabilir, resmi belgelere erişilebilir (e-devlet işlemleri gerçekleştirilebilir), gazete, dergi, kitap okunabilir, kısa filmler izlenebilir. Ancak İnternette dolaşırken uygunsuz içeriklerle de (şiddet, terör ve pornografi içeren yazılarla, görüntülerle) karşılaşılabilir. Bu tür içerikler çocuklar ve gençler açısından uygun değildir. Bu nedenle öğrencilerin İnternette gezinirken uygunsuz içeriklerle karşılaşmaması, amacına hizmet etmeyen sayfalarla zaman kaybetmemesi için dersleriyle ilgili konularda nasıl araştırma yapacakları hakkında bilgilendirilmesi gerekir. Bunun için öğretmenler öğrencilerine araştırma konularıyla ilgili arama yöntemlerini (sözcük gruplarını tırnak içinde yazarak arama vb.) göstermeli, daha önce güvenliğini sınavdığı web sayfalarına yönlendirmelidir. Ayrıca öğretmen, ulaştıkları web sayfalarındaki bilgileri aynen almadan nasıl yorumlayıp kullanabilecekleri ve yararlandıkları kaynak/kaynakları belirtmeleri konusunda da öğrencilerini bilgilendirmelidir. Böylece, bilgiye ulaşma yanında ulaşılan

bilginin etik kurallar da dikkate alınarak nasıl kullanılacağı, bu bilgilerden nasıl yararlanabileceği ve yeni bilgileri nasıl üretilebileceği de öğrencilere kazandırılabilir.

Yeni neslin İnterneti kullanım amaçları; İnternet'te gezinme, sohbet (sohbet odaları, anlık ileti alma/gönderme), sosyal ağlar, dosya indirme/paylaşma, oyunlar ve sanal zorbalık olmak üzere altı başlık altında toplanabilir. Bu etkinlikleri sırasında çocuk ve gençlerin karşılaşılabilecekleri sorunlar ve alınabilecek önlemler aşağıda belirtilmiştir.

a) **İnternette gezinme:** İnternette gezinirken ziyaret edilen her sayfanın bilgilerinin tutulduğu küçük metin dosyaları oluşur. Bunlar çerez (cookie) lerdir. Uygun güvenlik önlemleri alınmadığında çerezler kötü niyetli kişiler tarafından İnternet kullanıcısının kişisel bilgilerini elde etmek için kullanılabilir. Böyle bir tehditten kaçınmak için İnternet tarayıcısının güvenlik ayarları yapılmalıdır. Öğrenciler bu konuda bilgilendirilmeleri ve bu ayarları nasıl yapacakları konusunda onlara yardımcı olunmalıdır.

b) **Sohbet (sohbet odaları, anlık ileti alma/gönderme):** İnternet ortamında sohbet, sohbet odalarında veya anlık ileti programları yoluyla kullanıcının bir veya birden fazla kullanıcı ile kelimeleri söylemek yerine kelime yazarak konuşmasıdır. Sohbet odaları belirlen bir konuda çok sayıda kişinin fikirlerini paylaştıkları ve kurallara uyulduğu takdirde bilgi edinmek, farklı bakış açıları kazanmak için yararlı ortamlar olabilirler. Bu ortamlardan yararlanabilmeleri ve güvende olabilmeleri için çocuk ve gençler kuralları tanımlanmış ve bir yöneticisi olan odalarda sohbeti tercih etmeleri konusunda yönlendirilmelidirler. Benzer şekilde bu tür sohbet odalarında sohbet ederken ve anlık ileti programlarını kullanırken çocuk ve gençler kişisel güvenlikleri açısından aşağıdakilere dikkat etmelidirler;

1. Gerçek yaşamda tanımadıkları kişilerle sohbet etmemelidirler. Tanımadıkları kişilerle sohbet ettiklerinde ortaya çıkabilecek sorunlar konusunda uyarılmalıdırlar.
2. Kişisel bilgilerini ele veren ve başkalarını rahatsız edici takma isimlerden kaçınılmalıdır. Kimlik bilgilerinin başkaları tarafından görülmesine izin verilmemelidir.
3. Tanıdık bile olsa başka birinden dosya kabul ederken bu dosyaların virüs taşıyor olabileceği unutulmamalıdır. Virüs içeren dosyaların bilgisayardan dosyaları silbileceği veya bozabileceği unutulmamalıdır.

4. İnternette de gerçek yaşamda olduğu gibi etik kurallara uygun şekilde davranılmalıdır. Sohbet sırasında uygunsuz ve saldırganlık içeren yorumlar yapılmamalıdır.

c) **Sosyal ağlar:** Çocukların yeni insanları tanıyabilecekleri ortamlar oyun alanları, spor takımları veya merkezleri ile sınırlı değildir. İnternet'te yeni insanları tanımak için ortamlar sunar. Öte yandan dijital yerliler olarak adlandırılan çağımızın çocukları ve gençleri söz konusu olduğunda, sosyalleşme kavramının tanımını da gözden geçirmek gerekmektedir. Sosyalleşme günümüzde gerçek ortam yanında sanal ortamı da içermektedir. Zamanının büyük çoğunluğunu İnternet ortamında geçiren çocuk ve gençler bu sanal ortamda da sosyalleşebilmektedirler. Onların sosyalleşebileceği ortamların başında sosyal ağlar (facebook, twitter, myspace, bloglar vb.) gelmektedir. Elektronik ortamlarda çokça vakit geçirmeye alışkın olan çok kısa sürede e-posta adresi alabilirler, web sayfası oluşturabilirler ve fotoğraflarını İnternet ortamına yükleyebilirler. Çocuklar ve gençler MySpace, Facebook ve diğer birçok sosyal ağ siteleri sayesinde, dünyanın her yerinden arkadaşları ile iletişim kurabilirler. Ancak İnternet ortamındaki bilgilerinin herkes tarafından görülebileceğinin farkında olmayabilirler. Bu durumda öğretmenler, anne-babalarla da işbirliği yaparak çocuk ve gençleri kişisel bilgilerini gizli tutmaları konusunda uyarmalıdır. Öğretmen, anne ve babalar çocuk ve gençleri;

1. Başkalarının her zaman sitelerine erişebilecekleri,
2. Bilgi veya fotoğraflarını tanımadıkları kişilere göndermemeleri gerektiği,
3. Sosyal ağlarda paylaştıkları her türlü bilginin kötü niyetli kişiler tarafından kullanılarak kişisel bilgilerini elde edebilecekleri ve bu bilgileri kötü amaçlı kullanabilecekleri konusunda bilinçlendirmelidirler.

d) **E-posta:** İnternetin kullanım amaçları arasında en yaygın olanlardan biri de e-posta almak ve göndermektir. E-posta çocuklar tarafından da çeşitli şekillerde etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Aile üyeleri ve arkadaşlarıyla yazışmak, öğretmenleriyle iletişim kurmak ve ünlü kişiler (sanatçılar, yazarlar, bilim adamları vb.) ile ilgili konularda yazışmak amacıyla e-posta kullanım amaçlarından sadece bazılarıdır. E-posta kullanırken sorunlarla karşılaşmamak için göz önünde bulundurulması gereken konular şu şekilde sıralanabilir:

1. *Büyük-küçük harf ile en az bir rakam içeren şifreler kullanılması:* Bu kurala uyulmadığında oluşturulan şifreler başkaları tarafından kolayca tahmin edilebilir.

2. *Şifreleri kimseyle paylaşılması:* Paylaşılan şifreler başkalarının kişisel bilgilerine ulaşmak ve özel e-postaların başkaları tarafından görülmesine davetiye çıkarmaktadır.
  3. *Tanınmayan kişilerden gelen e-postalardaki eklentilerinin açılmaması ve indirilmemesi:* Bu tür e-postalar sahte olabilir ve eklentileri açıldığında kullanıcının bilgisayarına virüs bulaşabilir.
  4. *İstenmeyen e-postaların yanıtlanmaması:* Reklam, ticari vb. amaçlı gelen e-postalar yanıtlandığında bu amaca yönelik çok fazla e-posta alınmasına neden olur. Ayrıca bu tür e-postaları silmek için çok fazla zaman kaybedilmesine ve asıl beklenen e-postaların gözden kaçmasına da neden olabilirler.
  5. *e-posta hesabından güvenli çıkış yapılması:* Özellikle ortak kullanılan bilgisayarlarda web tabanlı e-posta hesabı kullanıldıktan sonra “oturum kapatma” seçeneği kullanılarak çıkış yapılmalıdır. Yeni bir sayfayı açmak oturumu kapatmak anlamına gelmeyeceği için bilgisayar başına oturan herkesin o bilgisayarda kullanılan e-posta hesabına ulaşılmasına izin verebilir.
- e) **Dosya indirme/paylaşma:** Dosya paylaşımı da çocuk ve gençlerin İnterneti kullanım amaçları arasındadır. Dosya paylaşımı, İnternette kolayca elde edilebilen programlar aracılığıyla kullanıcıların diğer bilgisayarlara bağlanarak müzik dosyaları, filmler ve diğer programları kopyalamalarına izin verir. Bu şekilde indirilen/paylaşılan programlar bilgisayara virüs bulaşmasına neden olacağı için riskli olabilir. Ayrıca bu tür dosyaları indirirken telif hakları yasası da göz önünde bulundurulmalıdır.
- f) **Oyunlar:** Bilgisayar oyunları çocuklar ve gençler için hoşça zaman geçirebilecekleri eğlenceli etkinliklerdir. Yarışma heyecanı yeni oyunlara erişim kolaylığı, mükemmel grafik efektleri bir faaliyeti çocuklar için eğlenceli hale getirir. Oyunlar, kişilerde güçlü bir strateji geliştirmeleri bakımından da önemli uygulamalardır ve bu uygulamalardan eğitim alanında da oldukça yararlanılmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler oyun oynarken zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmazlar. Ancak oyun oynarken uzun süre bilgisayar başında oturmak fiziksel bir takım sorunlara (oturma bozuklukları vb.) neden olabilir. Öte yandan oynanan oyunun niteliği ve içeriği oyun oynayan çocuk ve gençlerin ruhsal durumlarını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu nedenle çocukların ve gençlerin oyun seçiminde dikkatli olunmalıdır. Özellikle şiddet ve uygunsuz içerikler barındıran oyunlardan kaçınılmalıdır. Bazı çok kullanıcıli oyunlar kullanıcıya başkalarıyla sohbet ortamları da sağlarlar. Diğer oyuncularla

sohbet ve anlık mesajlaşmada da daha önce belirtilen güvenlik önerileri dikkate alınmalıdır.

Öğretmenler, çocuk ve gençlerin İnterneti güvenli kullanmaları konusunda ailelerle işbirliği yaparken onları;

- a. Çocukların oyun seçiminin yaşlarına uygun olması,
- b. Oyun sitelerinin gizlilik politikalarını okumaları,
- c. Çocuklarının oyun oynarken geçirecekleri süreyi belirlemeleri,
- d. Oyun ortamında yabancılarla sohbet etmemeleri gerektiği, iletişim kuracaklarsa bile kişisel bilgilerini paylaşmamaları,
- e. Gerek oyun ortamında gerekse diğer ortamlardaki (sosyal ağ, anlık ileti programları vb.) sohbet günlüklerini onlara belli etmeden izlemeleri ve uygun görmedikleri davranışlar konusunda çocuklarıyla konuşmaları/tartışmaları,
- f. Özellikle küçük çocukları olanların oyunu çocuklarıyla birlikte oynamaları ve bu şekilde olası güvenlik sorunlarını tanımlamaları konusunda uyarmalıdırlar.

Sanal zorbalık: İnternet kişilerin asıl kimliklerini gizleyerek kendilerini farklı tanıtmaları için uygun ortamlar sağlamaktadır. Bu nedenle İnternet, çocuklar için saldırganlık, şiddet gibi duygularını rahatça ortaya koyabilecekleri ortamlar olarak algılanabilmektedir. Bir diğer ifadeyle çocuklar bu ortamlarda başkalarına zarar verecek zorbaca hareketlerde bulunabilmektedirler. Siber zorbalık olarak adlandırılan bu davranışlar bir kişiye hakaret etmek, kişiler ile ilgili yalanlar ve dedikodular yaymak ve cinsellik ya da fiziksel görünümü içerebilir. Siber zorbalık ayrıca çocuk ve gençlerin diğer arkadaşlarının kişisel bilgilerini onların rızası olmadan yayınlanabilir. Cep telefonları, anlık ileti programları, sohbet odaları, e-posta, web siteleri yoluyla kişisel bilgi veya fotoğraflarını gönderirken farkında olmadan siber zorbalık yapmış olurlar.

Öğretmenler bu tür davranışlara maruz kalan öğrencilere şu önerilerde bulunabilirler:

- a. Rahatsız edici e-posta, anlık ileti, vb. yanıt vermeyiniz.
- b. Rahatsız edici e-postaları kaydediniz.
- c. Tüm sohbetleri ve anlık oturum loglarını açınız ve kanıt olarak bir kopyasını yazdırınız.
- d. Bu kanıtları alarak ailenizle birlikte savcılığa başvurunuz.
- e. Sohbet odasında bu tür bir olay yaşamışsanız sohbet odasının yöneticisine durumu bildiriniz.

f. İzinsiz olarak kişisel bilgilerinizi yayımlayan web sitesini servis sağlayıcısına bildiriniz.

Kaynaklar:

- BT Entegrasyonu Temel Araştırması, Temel Eğitim Projesi II. Fazı, Ankara, 2007
- Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, 2009
- Dokuzuncu Kalkınma Planı, DPT, ANKARA
- Temel Eğitim Programında Bilgi Teknolojisi Sınıflarının Etki Araştırması, Ankara, 2004
- Bilgi Toplumu Strateji Belgesi, DPT, Ankara
- Eğitim Teknolojileri Etkinlikleri 2002, Ankara